

บทที่ 5

ขอสรุป และเสนอแนะ

พรหมในคัมภีร์ฤคเวทนั้น หมายถึงบทสวดอันศักดิ์สิทธิ์ ส่วนในคัมภีร์อุปนิษัท ความคิดเรื่องพรหมมีลักษณะ เป็นนามธรรม และมีการตีความลึกซึ้งขยายตัวออกไปในแนวปรัชญา ในระยะแรกของคัมภีร์มหาภารตะ พรหมเป็นจอมเทพองค์เดียวผู้สูงสุด เห็นอกว้าวรรคาทวยเทพทั้งหลาย พรหมทำหน้าที่เป็นผู้สร้าง ในสมัยปุราณะฐานะของพรหมตกต่ำลง ในขณะที่เทพอีกสององค์ คือพระศิวะ และพระวิษณุมีฐานะสูงขึ้น

ในปัจจุบันนี้ชาวอินเดียไม่ได้นับถือพระพรหมอย่างกว้างขวาง เช่นแต่ก่อน ชาวอินเดียจะบูชาพระพรหมพร้อมกับพระศิวะและพระวิษณุ โดยมีพระพรหมอยู่กลางเท่านั้น

ในวรรณคดีบาลี พระพรหมก็เป็นเทพที่รู้จักกันก็เช่นเดียวกัน พระองค์มีกำเนิดแบบอุปปาติก คือเป็นผู้เกิดและโตเต็มที่เลยทีเดียว พระพรหมในวรรณคดีบาลีไม่ได้ชื่อว่าเป็นเทพผู้สร้าง พระพรหมในวรรณคดีบาลีมีมากมาย คนทุกคนสามารถไปเกิดเป็นพรหมได้ พระพรหมในวรรณคดีบาลีจะปรากฏองค์ในฐานะเทพผู้เป็นองค์อุปถัมภ์พระพุทธเจ้า เป็นผู้คุ้มครองศาสนา และเป็นผู้คุ้มครองผู้ประพฤติธรรม วรรณคดีบาลีรับเอาความนิยมนับถือพระพรหมมาจากวรรณคดีสันสกฤต พระพรหมในวรรณคดีบาลีและสันสกฤตแตกต่างกันออกไปตามหลักแต่ละศาสนา ความนิยมเคารพนับถือพระพรหมจึงแพร่หลายไปยังชาติต่างๆ ที่รับอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์และพุทธ เช่น ไทย ลังกา และประเทศแถบเอเชียอาคเนย์

ประเทศไทยได้รับทั้งวัฒนธรรมและอารยธรรมจากอินเดียมาตั้งแต่สมัยโบราณ ศาสนาพราหมณ์มีอิทธิพลต่อคนไทยมาช้านาน ต่อมาเมื่อเรารับเอาศาสนาพุทธมาเป็นศาสนาประจำชาติ ภัยเหตุนี้ความเชื่อเรื่องพระพรหมตามวรรณคดีสันสกฤตของศาสนา-

พระพรหมและวรรณคดีบาลีของศาสนาพุทธ จึงเข้ามามีอิทธิพลในวรรณคดีไทย และวัฒนธรรมไทย

ขอเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาประวัติและความเป็นมาของพระพรหมในวรรณคดีสันสกฤต ตั้งแต่สมัยพระเวท ตลอดจนถึงที่ปรากฏในวรรณคดีสันสกฤตในยุคหลังๆ รวมทั้งความนิยมนับถือพระพรหมในศาสนาพุทธในวรรณคดีบาลี กับศึกษาถึงอิทธิพลของพระพรหมที่มีต่อวรรณคดีไทยและวัฒนธรรมไทย ผู้วิจัยใครที่จะเสนอแนะผู้ที่จะทำการศึกษาต่อไปให้คนควาเรื่องพระพรหมฝ่ายมหายานควย เพราะผู้วิจัยคนควาเรื่องพระพรหมเฉพาะฝ่ายเถรวาทเท่านั้น ก็จะทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับพระพรหมยิ่งขึ้น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย